

Instytut Pamięci Narodowej - Rzeszów

<https://rzeszow.ipn.gov.pl/pl8/aktualnosci/197847,Odsloniecie-pomnika-upamietniajacego-pplk-Ludwika-Marszalka-oraz-Zolnierzy-Niezl.html>
04.05.2024, 03:57

Odślonienie pomnika upamiętniającego ppłk. Ludwika Marszałka oraz Żołnierzy Niezłomnych - Dębica, 3 marca 2024

W uroczystości wzięli udział prof. dr hab. Krzysztof Szwagrzyk, wiceprezes Instytutu Pamięci Narodowej, dr hab. Dariusz Iwaneczko, dyrektor IPN Oddział w Rzeszowie, dr hab. Kamil Dworaczek, dyrektor IPN we Wrocławiu i dr hab. Tomasz Balbus oraz Cecylia Radoń zastępca dyrektora IPN w Krakowie.

3 marca 2024 r. w Dębicy odbyły się obchody Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych”, podczas których odsłonięty został pomnik upamiętniający ppłk. Ludwika Marszałka oraz Żołnierzy Niezłomnych z ziemi dębickiej.

Ludwik Marszałek był jednym z głównych organizatorów struktur Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość” na Rzeszowszczyźnie. W październiku 1946 r. zagrożony dekonspiracją przeniósł się na Dolny Śląsk. Zamieszkał we Wrocławiu, obejmując funkcję kierownika Okręgu Wrocławskiego WiN. 12 grudnia 1947 r. został aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa i poddany brutalnemu śledztwu.

W procesie działaczy Zarządu Okręgu Wrocław WiN - Władysława Ciska, por. Jana Klamuta, Stanisława Dydo - został 10 sierpnia 1948 r. skazany przez Wojskowy Sąd Rejonowy we Wrocławiu na karę śmierci. Został rozstrzelany w więzieniu przy ul. Kleczkowskiej we Wrocławiu 27 listopada 1948 r. Jego ciało pogrzebano w bezimiennej mogile na Cmentarzu Osobowickim we Wrocławiu, skąd w 1977 r. zostało ekshumowane i złożone w grobowcu rodzinnym w Cieplicach obok zmarłej w 1976 r. żony. W 2020 roku Ludwik Marszałek został pośmiertnie awansowany do stopnia podpułkownika.

Pomnik podpułkownika Ludwika Marszałka oraz Żołnierzy Niezłomnych z ziemi dębickiej, powstał w hołdzie dla żołnierzy Armii Krajowej Obwodu Dębica, którzy po 1944 r. kontynuowali walkę o wolną Polskę w strukturach Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”. Monument składa się z kilku elementów. W centralnej części umieszczona została figura ppłk. Ludwika Marszałka ps. „Zbroja”, ostatniego komendanta dębickiej Armii Krajowej. Na głównej kolumnie umieszczono odlew orła nawiązujący do godła Rzeczypospolitej Polskiej oraz krzyż Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”. Z kolei na granitowych postumentach znajdują się tablice upamiętniające członków Zrzeszenia „WiN” z ziemi dębickiej, w tym nazwiska zamordowanych w więzieniach we Wrocławiu, Warszawie, Rzeszowie, Krakowie i Wronkach.

Autorem koncepcji upamiętnienia jest artysta – rzeźbiarz Józef Opala, absolwent Wydziału Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, laureat wielu nagród i wyróżnień na wystawach ogólnopolskich, autor licznych prac, w tym wielu pomników na terenie całej Polski.

Upamiętnienie powstało jako inicjatywa społeczna realizowana przez Fundację Non Notus oraz Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej w Dębicy. Pomnik został sfinansowany z indywidualnych wpłat darczyńców, sponsorów oraz ze środków pochodzących z dotacji pozyskanych przez Fundację Non Notus.

Uroczystość rozpoczęła się Mszą świętą w intencji ojczyzny, w kościele pw. Miłosierdzia Bożego w Dębicy. Po Eucharystii uczestnicy przeszli na plac przy rondzie Adama Mickiewicza, gdzie odbyła się ceremonia odsłonięcia i poświęcenia pomnika. Odczytany został apel pamięci, a wojskowa asysta honorowa oddał salwę honorową. Tę

część uroczystości zakończyła się złożeniem wieńców i wiązanek kwiatów,

Następnie w Domu Kultury i Kinie „Śnieżka” odbyła uroczysta gala, podczas której miały miejsce okolicznościowe wystąpienia, dr hab. Krzysztof Szwagrzyk odczytał list dr Karola Nawrockiego, skierowany do rodzin i organizatorów uroczystości:

W dramatycznym życiorysie Ludwika Marszałka „Zbroi”, jak w soczewce, skupiają się losy całego pokolenia żołnierzy Armii Krajowej, którym o wolną Polskę przyszło walczyć w warunkach podwójnej okupacji niemieckiej i sowieckiej, na których po wojnie zamiast zaszczytów czekały komunistyczne kazamaty. Władze nie życzyły sobie, by „Zbroja” zapisał się w zbiorowej pamięci. W ostatnich latach udało się zrobić wiele, by Ludwik Marszałek zajął należne miejsce w polskiej historiografii i świadomości społecznej, a Dębica wpisuje się w jedno z tych miejsc, gdzie zasłużył na godne upamiętnienie, jako syn tej ziemi.

W tym miejscu dr hab. Krzysztof Szwagrzyk, odpowiedział na pytanie, które pada często, szczególnie od rodzin, historyków, dziennikarzy,

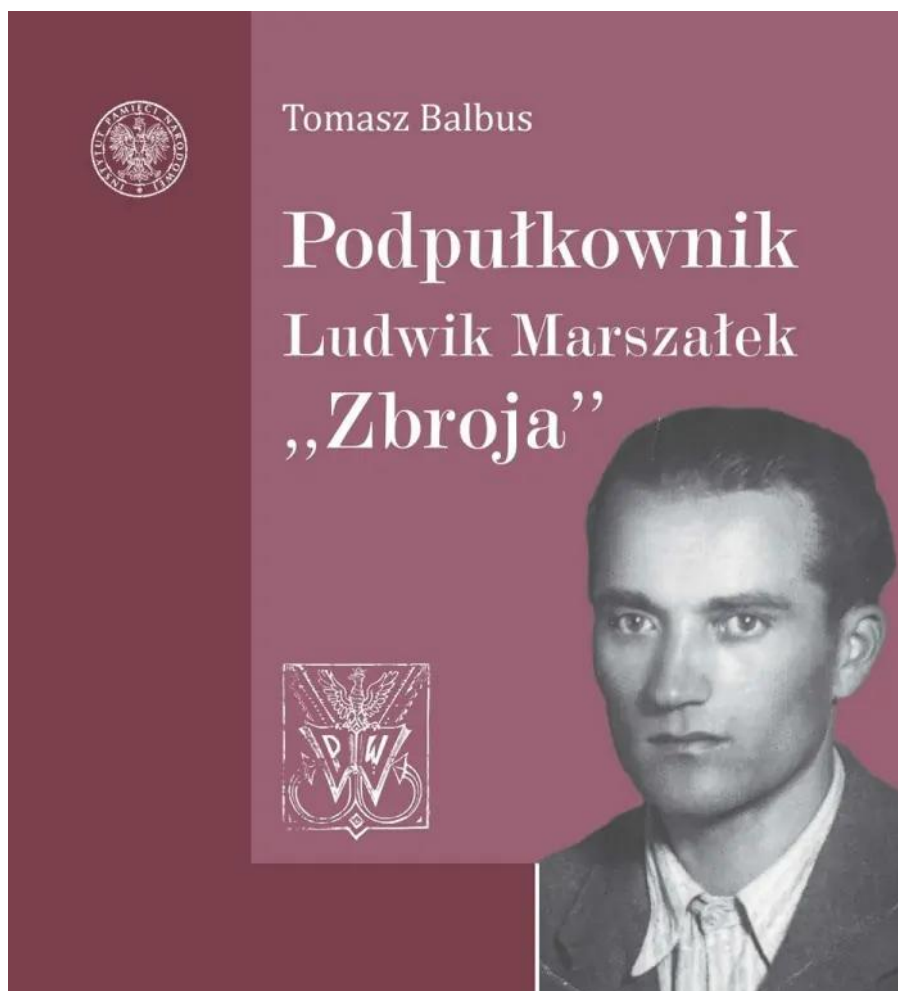
kiedy zostaną odnalezieni płk. Łukasz Ciepłiński, płk. Adam Lazarowicz i inni oficerowie Zarządu Głównego Zrzeszenia „WiN”.

Niezmiennie powtarzam od lat, ten proces poszukiwań trwa i trwać będzie, mogę powiedzieć, że zdaniem Instytutu Pamięci Narodowej wszyscy oni zostali po zamordowaniu 1 marca 1951 r. przewiezieni na Powązkowską Łączkę. W latach 2012- 2017 wszystkie szczątki zostały podjęte, nawet te najmniejsze. Trwa długotrwały proces identyfikacji odnalezionych szczątków, to jedynie kwestia czasu, gdy nastąpi taki dzień, gdy będziemy mogli ich pochować z honorami państwowymi i wojskowymi tak, jak swoją postawą i życiem na taką polską uroczystość państwową sobie zasłużyli.

Wręczono honorowe wyróżnienia i podziękowania dla fundatorów, osób i instytucji wspierających budowę pomnika. Uroczystość uświetnił występ Grupy Safo Miejskiego

Ośrodka Kultury w Dębicy oraz zespołu Soul Sanok.

W trakcie wydarzenia można było nabyć książkę autorstwa dr. hab. Tomasza Balbusa: Podpułkownik Ludwik Marszałek „Zbroja” oraz liczne publikacje Instytutu Pamięci Narodowej, które były prezentowane na stoisku Wydawnictwa IPN. Na zakończenie wyświetlony został film pt. „Kryptonim Klasztor – Dopaść Pileckiego” w reż. Tadeusza Płużańskiego.

Organizatorami i partnerami tegorocznych obchodów Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych” w Dębicy byli: Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Środowisko 5. Pułku Strzelców Konnych AK w Dębicy, Fundacja Non Notus, Instytut Pamięci Narodowej, Parafia pw. Miłosierdzia Bożego w Dębicy, Parafia pw. Św. Jadwigi w Dębicy, Wojsko Polskie, Związek Strzelecki Strzelec Józefa Piłsudskiego oraz Miasto Dębica.